

gnante in æternum, & in sæculum sæculi, absorpta morte mortuorum in resurrectionis victoria. Quod autem in hoc libro ait Deus, quia hamo extrahet Leviathan, per alium Prophetam illud loquitur, dicens: Expandam super te rete meum in multitudine populorum, & extraham te in sagena mea. Hami verò & sagenæ differentiam hanc esse existimo: ut hamum ipsum salvatorem filium Dei, carne vestitum intelligamus. Sagena autem dici potest missa prædicatio Evangelii, quæ à solis ortu usque ad occasum latissimo spatio sit expansa: sicut & Propheta ait: Magnus Dominus, & cætera. Et deinceps ait, dilatans exultationem universæ terræ. Quæ sagena prædicationis Christi, veteris testamenti figuris, & significationum imaginibus multisque ejusmodi scripturæ testimoniis, veluti nodis illigatis est solidè roborata: quam ceti multi, & dracones sævissimi mundi istius impii & potentes scindere & rumpere tentaverunt, idque non poterunt efficere, quia firmum fundamentum Dei fecit & convelli nequaquam potest. Quia si Deus pro nobis, quis contra nos? Proinde secundum hanc expositionem idem sensus in hamo & sagena dinoscitur. Cùm ergo dixisset Dominus ad Job, extrahere poteris Leviathan hamo, ait ei:

Et fune ligabis linguam ejus? Quemadmodum ex pluribus particulis subtegminis funis intexitur, ut fiat vinculum quod possint aliqua colligari: Ita & diabolus de multitudine peccatorum suorum, quasi de resticulorum particulis, vincula sibi sacrilegorum, veluti fune blasphemis, & lingua illius colligat: ut sit os obstruendum atque oppilatum loquentis iniquitatem. Et in Proverbiis Salomonis, de similibus ejus scriptum est: Vinculis peccatorum suorum uniusquisque constringitur. Et inde est quod & Dominus in Evangelio pigrum & inuicem servum, ligatis manibus & pedibus, mittendum dicit in tenebras exteriores, id est, vinculis peccatorum suorum, quæ operatus est, secundum divinum iudicium ligatus mittitur in pœnas: quod & ipse Dominus in quodam loco manifestissimè demonstravit, quando flagellum de Judæorum resticulis fecit, eosque inde flagellans de templo ejecit.

Nunquid pones circulum in naribus ejus: aut armilla perforabis maxillam ejus? Sive captivum ut alii dixerunt. Et armilla perforabis: sive ut alii dixerunt: forcipe pertundes labrum ejus. Circuli captivi, forcipis & armillæ nominibus, intelliguntur sermones divinæ potentie, quibus superbus atque blasphemus humiliatus est à Deo & attritus.

Nunquid multiplicabit ad te preces: aut loquetur tibi mollia? Sive ut alii dixerunt: Aut loquetur tibi blandè. Soli Deo, cujus creaturam se esse cognoscit, est subditus, atque ei tantum quem ipsa conscientia pavet, animus ejus superbus addicitur.

Nunquid feriet tecum pactum: & accipies eum servum sempiternum? Licet sit rebellis & nimium tumidus: cogitur tamen atque compellitur ipsius naturæ bono, quod ei in testimonium justæ damnationis ejus ex parte non perit, ut Dominum creatorem suum, saltem ut servus malus esse fateatur. Hoc est pactum sive testamentum, quod ei cum Deo inire præceptum est. Unde & ipse Dominus ait: Et accipies eum servum sempiternum. Hoc enim nulla voluntate animi facit, sed divinæ potestatis imperio: & ideo à Deo servus dicitur sempiternus: quia adoptionem filiorum Dei, sive primatum illum angelicæ dignitatis, nunquam sit recepturus.

Nunquid illudet ei quasi avi: aut ligabis eum ancillis tuis. Infantum, ait Dominus, humiliabitur draconis istius fortitudo, & omnino pro nihilo erit: ut illudendus habeatur: & illudendus sanctis angelis deputetur: sicut & supra jam dictum est. Quod autem quasi avis illud perhibetur, quasi res parva & minima ad potentiam Dei habeatur, avis nomine voluit demonstrare: quodque alligandus ancillis dicitur, illud est quod ipse Dominus in Evangelio ait ad discipulos suos: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. Sic itaque alligatur atque illudatur à sanctis animabus Dei, quæ sunt ancillæ Christi: dum ab eis ipsi & ejus socii imperantur: & de corporibus ab eo oblectis abire compellitur: cuique per universum mundum quotidie captiva aufertur captivitas: quomodo & secundum Apocalypsim per mille annos alligatus dicitur,

quod à parte ad totum intelligitur, secundum Apostolum, qui ait: Filioli novissima hora est: Ex tempore adventus Domini in carne nostra. Itaque alligatus est: ne seducat Christi gratia & redemptione salvandos. Alii dixerunt: alligabis eum sicut passerem infantulo, quod est, ab infantulo teneatur præcepto imperii mei, & velut ligatus in potestatem tradetur. Hic est ille infans, de quo Isaias ait: Infans ab ubere in foramine aspidum manum mittet: qui infans Propheta, quamvis sit centum annorum puer, per Christi gratiam morietur: id est, sanctus & innocens ad Deum, de hoc sæculo emigrabit. Hunc ergo infantem accipere debemus unumquemque sanctorum, qui de fonte, id est de utero matris Ecclesiæ, tanquam infans Deo renatus est, & præcepta Domini, veluti lacteos cibos de ejus uberibus sugit.

Concidit eum amici: dividit illum negotiatores. Amici & negotiatores isti, sancti intelligendi sunt: omnes etiam veritatis prædicatores: quibus Christus filius Dei ait: Vos amici mei estis. Itemque de eisdem per Parabolam dicit: Simile est regnum cælorum homini negotiatori, qui querenti bonam margaritam, & cætera. Qui regnum Dei, & æternæ vitæ præmium veluti pretiosissimam margaritam in venalibus proposuerunt mundo, ut unusquisque creditorum vendat quæcumque habuerit, delectationem scilicet vitæ præsentis, his mercimoniis commutet & emat eam. Igitur à supradictis amicis, & negotiatoribus corpus hujus draconis conciditur atque dividitur: dum per eosdem ad fidem Christi, perditorum ejus multitudinem quam plurima separatur. Nam multi de potentibus ejus, & in malitia fortibus ab ejus confortio, veluti membra illius secernuntur: sicut & Abacuc Propheta ait ad Dominum: Prædidisti in stupore mentis capita potentium: & de quibus rursum ait ad Dominum: Misisti in capita inimicorum mortem: mortem utique vitiorum, ut jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Hæc capita inimicorum Dei: id est, populorum impiorum principes: ipsi sunt hujus spiritalis draconis reges & nobiles: qui secundum translationem nominum, & figuram tropi alterius, alligandi à prædictis amicis & negotiatoribus esse dicuntur: sicut David Propheta ait: Ut alligent reges eorum in manibus: & nobiles eorum in vinculis ferreis. Hi ergo reges & nobiles, ipsi sunt & dracones, & membra illius draconis: de quibus draconibus, ait Propheta ad Deum: Tu confregisti capita draconum super aquas.

Nunquid implebis sagenas pelle ejus: & gurgustium piscium capite illius? Omnes qui confessione malitiæ, & imitatione adherent diabolo, rectè pelle ejus esse dicuntur. Quos ideo pellis nomine arbitror dictos: eo quod indissociabili connexionem ei conjuncti sunt, & separari ab eo nunquam, aut certè vix possunt. De his ergo dicit Dominus sagenas implendas esse.

Pones super eum manum tuam. Memento belli: nec ultra addas loqui. Sic mihi videtur dixisse, victo per me adversario tuo, pones super eum manum tuam, ut possis ei & tu illudere. Vel pones super eum manum tuam, quasi dixerit: si ejus potentie & virtutis te esse arbitraris, pones super eum manum tuam: quod est, si potes, effice virtute potentie tuæ, ut te contremiscat, & paveat sicut & me cui soli hoc debet: sed quia id nequaquam facere potes, ut tibi draco hic magnus, & in malitia potens subiectus sit: memento in hac tribulatione penarum tuarum, contra quam serum & trucem hostem bellum habueris: sufficiat tibi adversum me verba aspera locutum, ubi nosse te volui: quoniam hunc fortissimum inimicum tuum: superare ac vincere nequivilles, nisi ex præcepto imperii mei accepta in tua potestate jussus fuisset, & tuam nihilominus animam custodiri à me. Igitur in ditionem illius ita datus es, ut non amplius te affligeret, quam vires tuæ patenterent.

Ecce spes ejus frustrabitur eum: & videntibus cunctis precipitabitur. Cùm in conspectu angelorum sanctorum, & innumerabilis multitudinis beatorum hominum præcipitatus fuerit in gehennam, ignemque æternum, spem ejus, qua se fortem putat evadere: horrendum & justum iudicium eum frustrabitur: & casta atque inania cogitans, in irritum deducetur.

Caput XLI.

NON quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo: & quis ante dedit mihi ut reddam ei? Omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt. Hunc igitur inimicum non ut crudelis suscitabo Deus, qui eum quasi punire desiderat: vel quoscumque sanctorum collocazione ejus elidere: cujus naturæ luculentæ potius æterna bonitas competit: sed suscitabo Deus nunc Leviathan hoc modo dicitur: ut eum cæteris qualis sit manifestet: quem velut Pharaonem longa impunitate, diutius insultare permitit. Hoc enim iustissimo iudicio suo Deus fieri finit: aut ad exercitationem probationemque sanctorum: aut ad iniquorum penam. Quis enim resistere potest vultui meo? Ubi hoc videtur dixisse, quod solo aspectu majestatis Dei, omnis creatura cedat & tremat. Quis ante dedit mihi ut reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt. Non enim, ait, à quoquam potestatem accepi, quam aliquando forsitan non habuerim: ut ei quasi pro hoc beneficio gratias agam: aut aliquid ei retributionis impendam. Secundum hunc sensum & Apostolus loquitur: Aut quis, inquit, dedit illi, & retribuetur ei? Ubi in his verbis Deus affuisse semper monstratur.

Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum compositis. Hoc fortassis de diabolo, de cujus verbis hic loquitur, intelligere possumus: etsi sit rebellis in Deum, & contumax, suum tamen tremens sentiat creatorem: & quamvis immemor conditionis suæ, tamen tanquam servus nequam, saltem coactus Dominum suum obsecrare simulat.

Quis revelabit faciem indumenti ejus? Hic indumento velatam faciem diaboli Job dicit, quia se transfiguratur in angelum lucis. Revelatur autem facies à Domino, cùm artes nequitiarum illius deteguntur.

Et in medium oris ejus quis intrabit? Hic os diaboli, indefinens blasphemiam ejus potest intelligi, quod obstruendum à Deo est atque oppilandum: cùm verbo Domini fuerit penetratum. Sive in medium oris ejus quis intrabit? potest ita sentiri, ut os diaboli, infernum intelligatur: ad quem Salvator descendit, ut devoratos à diabolo homines liberaret. Et ideo quod futurum erat temporis, dixit: In medium oris ejus quis intrabit?

Portas vultus ejus quis aperiet? Abditam & multo secreto absconditam fortitudinem hypocrisis diaboli, dicit Dominus se patefacturum: quam in passione & cruce sua aperit manifestavit: quando cum principibus suis, & potestatibus traductus à filio Dei parum fiducialiter triumphavit.

Per gyrum dentium ejus formido. Voratorem & insatiabilem hunc inimicum dicit, qui velut rapacissima bestia, dentibus omnia consumat: & idcirco formido, & timor in gyro dentium ejus, quia ad devorandum parati sunt.

Corpus illius quasi scuta fusilia, & compactum squamis se prementibus. Una uni conjungitur: & ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerebit: & rementes se nequaquam separabuntur. Tres hi versus continui, sub diversorum sermonum repetitione, unum idemque loquuntur. Corpus ergo diaboli, omnes confortes ejus, & spiritus immundi intelligendi sunt: quos tanta consensione atque conspiratione Deus dicit illi adjunctos: ut indissociabili connexionem sint eidem copulati: quos etiam sub allegorica dictione, squamarum nomine appellavit: quæ ita densatæ sunt, & strictæ sibi invicem coherentes: ut nullum illis sit spiraculum respirandi ad Deum: eo quod ab illa sui connexionem, nequaquam ad sanitatem penitentiae relaxentur. Quod autem demones impii ministri diaboli, scuti fusilibus comparantur: hoc nomine eorum significat Dominus, quod nimium pertinax & obstinatè rebellans, & fortiter solida ac perennis sit eorum repugnantia contra Deum. Diabolus vetus editio smaragdi lapidi assimilavit: qui natura asper est, alia attritu levificans: sed ipse asper esse non desinit, cuncta comminuit: diminutionem autem sui non sentiens.

Sternutatio ejus ut splendor ignis: & oculi ejus ut palpebre diluculi. Sive ut alii dixerunt: In sternutamento ejus illucescit sol: & oculi ejus ut species Luciferi. Sternutatio sordes cerebri egerit: & vitia ex interno concepta depurgat. Diabolus ergo, qui totus sordidus & fetidus est: in

hoc lumine se videtur ostendere, cùm transfigurans se in angelum lucis, malitiæ suæ sordes in perniciem hominum cum delectatione operatur & effundit: & de invidia, id est, de malorum omnium capite, venena sua commovet ac producit. Oculi autem diaboli falsi Prophetæ intelligendi sunt: de qualibus sanctus Isaias ait, cùm ad peccatorem populum loqueretur, dicens de Deo: Claudet oculos vestros: qui investigatione ab eo inspirati loquantur, quæ vicina videntur lumini veritatis: Sicut palpebræ sunt diluculi, cùm tamen nihil luminis Dei possideant. Nam etiam si videantur initium lucis in se ostendere: quæ eis hypocritæ fermento exoritur, mendaciorum tamen tenebras specie veritatis obducunt.

De ore ejus lampades procedunt sicut tæda ignis accensa. Quemadmodum os Domini locutum est: ita & omnes impii & sacrilegi, & blasphemii, os diaboli rectè dicuntur: ex quo tæda ignis accensa, sive ut alii dixerunt, facule ardentes procedunt: id est, ignis & pœnæ causa suggeritur: & in Apocalypsi, ubi sub equorum similitudine hi ministri diaboli describuntur, ita de eis dicitur: De ore eorum exit ignis & fumus, & sulphur: non perspicue quidem ita exeunt de ore eorum: sed verba blasphemii sunt ignis & fumus, & sulphur: sicut ad eum Dominus per prophetam ait: Producam ignem de medio tui qui comedat te.

De naribus ejus procedit fumus. Id est, superbia. Sicut olla succensa atque fervens. Quia vapor aut ipse se aut obtemperantes generet causas ignis æterni. Superbia spiritus in anheliu narium demonstratur: quibus animi sui tumorem exanhelare se gaudet: sed humiliari ac reprimi à Domino superius ita dicitur: Nunquid pones circulum in naribus, & armilla perforabis maxillam ejus?

Halitus ejus prunas ardere facit. Hic est fumus ejus è naribus & ex anhelitu ejus, ut carbonibus suis ignem sibi æternum, & fumandum subministret. Ita enim & similibus ejus Dominus ait: Ambulate in lumine ignis vestri: & in flammis quas succendistis vobis.

Et flamma de ore ejus egredietur. Sive ut alii dixerunt: Flamma verò de ore ejus globatur: ibi idem sensus: quod est, pœnæ blasphemiarum de ore diaboli globatæ egrediuntur.

In collo ejus morabitur fortitudo: & faciem ejus præcedit egestas. Colli nomine, id est, cervicis, tumorem arrogantia diaboli dicit. Cuique dicitur per Prophetam: Nervus ferreus cervix tua: in qua principalis peccati malum habitat. Hac igitur superbia fortitudine, & Propheta verbis illius loquitur, dicens: fortitudinem faciam: quem ob hoc Dominus increpat & dicit ei: In sapientia tua fecisti tibi fortitudinem. Et iterum ait ei: in negotiationibus tuis multiplicasti tibi fortitudinem. Itemque: Elevatum est cor tuum in fortitudine tua. Quod verò ait: Faciem illius præcedet egestas: hoc est quod ubi appropinquaverit diabolus, ilico omnes ibi vitæ atque animæ vires exhauriantur, ac substantia consumatur.

Membra carnis ejus coherentia sibi. Membra diaboli sunt, quos supra in squama & scuti fusilibus nominavit. Carnium autem ejus membra idcirco sunt dicti: quoniam carnalibus ac flagitiosis actibus dedita, ei velut auctori malorum coherent.

Mittet contra eum fulmina: & ad locum alium non ferentur. Ordo dicentis Dei hoc loco obscuratus videtur, ubi cùm de diabolo dicit, subito personam commutet dicens: Mittet contra eum fulmina: & ad locum alium non ferentur. Credendum est, quod hæc fulmina à Deo mittantur contra diabolum: secundum illum sensum, ubi dicitur: Pluit Dominus à Domino. Quod ita hic dictum arbitramur: fecit Deus, quod locutus est Deus. Fulminatur autem à Deo draco diabolus, quando igneis Dei eloquiis de sanctis nubibus increpatur: quæ utique fulmina in locum missa atque directæ, non frustra jaciuntur, & ad locum non ferentur: nec se ab eis diabolus gloriabitur impunitum.

Cor ejus indurabitur tanquam lapis: & stringetur quasi malleatoris incus. Sive ut alii dixerunt: & stat sicut incus infatigabilis. Cor diaboli durum & inflexibile est: hebetudine quoque lapidis & rigore. Constringitur autem five stat sicut incus quæ non producit. Incus namque caditur, sed non producit: superjecta edomat, immobilis autem ipsa consistit: talis diabolus est. Fidelium enim increpationibus tunditur, Prophetarum dictis caditur, martyrum victoria